

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Р О З' Я С Н Е Н Н Я

16.12.2011

Шлюб - першооснова сім'ї

Сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'я - головний інститут суспільства. У свою чергу інститут сім'ї включає безліч більш приватних інститутів, а саме: інститут шлюбу, інститут споріднення, інститут материнства і батьківства, інститут власності, інститут соціального захисту дитинства і опіки та інші.

Шлюб - інститут, який регулює відносини між чоловіком та жінкою. Саме шлюб в людському суспільстві вважається єдиною прийнятною, соціально схваленою та закріпленою законом формою.

Правове регулювання сімейних відносин є основним завданням Сімейного кодексу України ([2947-14](#)), який визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів.

Регулювання сімейних відносин здійснюється Сімейним кодексом України ([2947-14](#)) з метою зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб, утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки, забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Сімейним кодексом України ([2947-14](#)) (далі - Кодекс), що набув чинності 1 січня 2004 року, вперше дається законодавче

поняття шлюбу. У ньому лаконічно сформульовано основні ознаки шлюбу (стаття 21).

Шлюб - це сімейний союз. Слово "сімейний" засвідчує, що шлюб створює сім'ю, а не спрямований на її створення.

У шлюбі можуть бути лише жінка та чоловік, тобто особи різної статі.

Необхідною або, як ще її називають, конститутивною ознакою шлюбу є його реєстрація державним органом реєстрації актів цивільного стану. Без такої реєстрації шлюбу як правової категорії немає. Так званий "цивільний шлюб" - це побутова категорія, яка віддзеркалює наявність лише однієї ознаки шлюбу - сімейного союзу жінки та чоловіка. Відсутність державної реєстрації не робить цей союз актом цивільного стану, тобто шлюбом у правовому розумінні цього слова. Жінка та чоловік у цьому союзі мають статус сім'ї, але не мають статусу подружжя.

Релігійний обряд шлюбу відбувається зараз в Україні повсюдно. Духовна велич храму чи навіть найменшої церковки з церковним співом, вінцями на головах наречених, добрими напутніми словами священика - все це робить вінчання незабутньою подією в житті. Однак релігійний обряд шлюбу не має правового значення. Релігійний обряд шлюбу, як і раніше, не створює прав та обов'язків подружжя, залишаючись особистою справою жінки та чоловіка. Особи, які після вінчання спільно проживають без реєстрації шлюбу, мають статус сім'ї, але не мають правового статусу подружжя.

Тобто тільки шлюб, з лише йому притаманними ознаками, неодмінно залишиться основною правовою формою організації сімейного життя жінки і чоловіка й надалі виконуватиме важливі соціальні функції.

Відповідно до положень Кодексу ([2947-14](#)) умовами вступу в шлюб є взаємна вільна згода жінки та чоловіка на укладення шлюбу, тобто шлюб має бути добровільним (стаття 24).

Статтею 27 Кодексу ([2947-14](#)) визначено, що державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства. Державна реєстрація шлюбу засвідчується свідоцтвом про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до статті 36 Кодексу ([2947-14](#)) шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків подружжя.

Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу, що передбачено статтею 29 Кодексу ([2947-14](#)). Водночас згідно зі статтею 30 Кодексу ([2947-14](#)), наречені повинні повідомити один одного про стан свого здоров'я.

За заявою наречених реєстрація шлюбу може відбуватися за місцем їхнього проживання, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважних причин прибути до органу державної реєстрації актів цивільного стану. Присутність нареченої на нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою (статті 33, 34 Кодексу).

Шлюб реєструється у приміщенні органу державної реєстрації після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу. За наявності поважних причин керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану дозволяє реєстрацію шлюбу до спливу цього строку. За заявою наречених реєстрація шлюбу провадиться в урочистій обстановці.

Статтею 35 Кодексу ([2947-14](#)) закріплено право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу. Зокрема, наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами.

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що для будь-якого періоду часу сім'я є основним фундаментальним інститутом суспільства, надає йому стабільність та сприяє розвитку суспільства та його прогресу.

Головний спеціаліст відділу
нормативно-правового та
методичного забезпечення
діяльності органів державної
реєстрації актів цивільного
стану Департаменту
у справах цивільного стану
громадян Державної
реєстраційної служби

Л.Б.Фогель

Інститут релігійної свободи, м.Київ www.irs.in.ua

Джерело: [сайт Верховної Ради України](#) □ □ □